

THE WORLD BANK

Working for a World
Free of Poverty

SAOPŠTENJE ZA MEDIJE

Svjetska banka: U zemljama u tranziciji u Evropi i centralnoj Aziji potrebne penzione reforme da bi se zaštitile buduće generacije

Zemlje se muče da zadovolje penzione potrebe svog sve starijeg stanovništva

BRISEL, 21. februar 2014. – Snažni efekti starenja stanovništva i smanjenja radne snage na prenapregnute državne penzione sisteme u zemljama u tranziciji u Evropi i centralnoj Aziji zahtijevaju značajne reforme, stoji u novom izvještaju Svjetske banke *Obrnuta piramida: Penzijski sistemi suočeni s demografskim izazovima u Evropi i centralnoj Aziji*. Ako se oštre penzione reforme ne provedu sada, današnji mladi i stari siromašni će biti najviše pogođeni nesposobnošću državnih penzijskih sistema da osiguraju zaštitu osnovnih prihoda u starosti. Nedjelovanje danas dovodi u pitanje jednakost narednih generacija, obzirom da će vjerovatno rezultirati smanjenjem penzija, što će, prema izvještaju, više pogoditi siromašne nego bogate.

Ovaj izvještaj, objavljen danas u Briselu na konferenciji, čiji su domaćini Evropska komisija i Svjetska banka, ukazuje da je većina penzijskih sistema već dostigla „zrelost“, uz male mogućnosti za dalje povećanje broja osiguranika zbog stagancije ili smanjenja stanovništva radno-aktivne dobi. Pad broja stanovnika radno-aktivne dobi dovodi do toga da se tradicionalna piramida stanovništva – malo starih na vrhu i veliki broj stanovnika radno-aktivne dobi na dnu, obrne, tako da je sada manji broj stanovnika radno-aktivne dobi na dnu, a veliki broj penzionera prema vrhu.

„Zemlje u tranziciji iz Evrope i centralne Azije su najaktivniji reformatori na svijetu, uz usvajanje brojnih novih oblika penzionih sistema, kao što je bodovni sistem u Srbiji i Hrvatskoj, nominalni računi u Latviji i Poljskoj, univerzalne naknade u Gruziji, Kazahstanu i Kosovu, individualna štednja u Estoniji, Rumuniji, B.J.R Makedoniji i Ruskoj Federaciji“ kaže potpredsjednica Svjetske banke za Evropu i centralnu Aziju, Laura Tuck. „Međutim, mnoge od ovih reformi nisu dovoljne da bi penzioni sistemi održali adekvatan nivo penzija u svjetlu značajnih demografskih promjena. Štaviše, kao posljedica kratkoročnog fiskalnog pritiska javilo se nazadovanje nekih od tih reformi.“

Izvještaj navodi da zemlje u tranziciji iz Evrope i centralne Azije, uključujući Tursku, posljednjih 20 godina ulažu velike napore na reformi svojih penzijskih sistema, da bi ih uskladili s novim socijalnim i ekonomskim realnostima tržišnih ekonomija. Međutim, uz velik ekonomski rast sredinom 2000-tih, neke od zemalja su povećale izdašnost penzija u svjetlu većih prihoda. Finansijska kriza je te zemlje ostavila sa smanjenim prihodima i većim nivoima penzija, što je dovelo do nazadovanja penzijskih reformi. Na primjer, neke su zemlje ukinule individualnu štednju da bi se pokrili deficiti prihoda, ali uz rizik daljeg ugrožavanja održivosti i adekvatnosti penzija u dugoročnom periodu.

„Penzijski sistemi ne mogu više nikad obećavati izdašna penzijska primanja stalno-rastućem broju penzionera. Produžetak očekivane životne dobi, veliko smanjenje stope rađanja djece i povećanje iseljavanja doprinosi ugrožavanju održivosti mnogih penzijskih sistema“ kaže potpredsjednica Svjetske banke za smanjenje siromaštva i ekonomsko upravljanje, Ana Revenga, u uvodnim napomenama na ovom skupu. „Ovaj izvještaj ispituje niz rješenja i zaključuje da će javni penzijski sistem morati imati za prioritet osiguranje osnovnih penzija, uz mjere za poticanje dužeg radnog vijeka i individualnu štednju.“

Reforme trebaju osigurati, pružanjem minimalnih penzijskih primanja, da stari ne padnu u siromaštvo. To ima implikacije na način kako se sada penzije finansiraju.

“Promjena mehanizma finansiranja sigurnosti u staroj dobi utiče na to ko dobiva penzije i u kojem iznosu“ kaže Anita Schwarz, vodeći ekonomista Svjetske banke za Evropu i centralnu Aziju i jedan od glavnih autora izvještaja. “Upravo sada, zemlje često ograničavaju penzije onima koji su uplaćivali doprinos i vežu penzijska primanja s onim što su uplatili. Ali svi stari trebaju imati neku podršku prihodu u starosti da bi održali dostojanstven životni standard. To nameće potrebu sagledavanja i drugih izvora financiranja, mimo doprinosa“.

Izvještaj ispituje dva potencijalna rješenja za suočavanje sa demografskim izazovima penzijskog sistema: ubiranje dodatnih fiskalnih prihoda za pokrivanje penzijskog deficita i povećanje broja osiguranika u sistemu. Međutim, zemlje u regiji već imaju veliko poresko opterećenje, posebno na rad, što im ostavlja malo prostora za ubiranje dodatnih prihoda za pokrivanje penzijskog deficita. Napuštanje oporezivanja rada kao izvora finansiranja sigurnosti u staroj dobi, u pravcu oporezivanja potrošnje i imovine bi moglo dati određene dodatne prihode, ali u većini zemalja je i za to prostor ograničen.

Ni povećanje broja osiguranika nije univerzalni lijek. U većini zemalja u tranziciji u Evropi i centralnoj Aziji, većina odraslih na vrhuncu radne dobi, starosti 35 – 44 godine, već radi. Prostor za povećanje radne snage leži u starijoj populaciji, među kojom radi manji broj u poređenju s drugim regijama u svijetu. Ustvari, povećanje baze osiguranika može samo ublažiti ili odgoditi potrebne reforme penzijskog sistema, ukoliko odnos između doprinosa i obračuna penzija ostane fundamentalno pogrešan.

“Jedan od najupečatljivijih nalaza izvještaja je da povećanje broja osiguranika – prijavljivanjem neformalnih radnika ili prilivom imigranata – kratkoročno pomaže penzijskom sistemu omogućavanjem dodatnih prihoda, ali pogoršava stanje dugoročno, kada se penzije budu morale isplaćivati većem broju korisnika“ kaže Omar Arias, vodeći ekonomista Svjetske banke u regiji Evrope i centralne Azije i glavni ko-autor izvještaja. “Formalizacija i imigracija bi mogle vlastima kupiti vrijeme za provođenje potrebnih usklađivanja penzijskih sistema, ali ni jedno od toga ne može ostvariti dvostruku cilj dugoročne adekvatnosti i održivosti penzijskog sistema.”

Dok dodatni prihodi i povećanje radne snage mogu pomoći ublažavanju kratkoročnih negativnih uticaja neizbježnih penzijskih reformi, dugoročno rješenje bi moglo ležati u usklađivanju izdašnosti penzijskog sistema, tako da penzijski prihod pokriva samo period kada osoba više ne može raditi, tipično posljednjih 15 godina života. To je ono što se penzionerima nudilo 1970tih, dok danas u mnogim zemljama muškarci prosječno koriste penziju 18 godina, a žene 23,5.

Trebaće dugo vremena da podizanje dobi za odlazak u penziju i poticanje i pružanje podrške pojedincima da duže rade, da bi se omogućilo da penzijski sistem osigura osnovni prihod u starosti i bude finansijski održiviji. Mjere za poticanje starijih radnika da nastave raditi uključuju:

- Omogućavanje postepenog penzionisanja, npr. davanje mogućnosti da stariji ljudi rade u skraćenom radnom vremenu i primaju dio penzije;
- Prilagođavanje radnog mjesta, kao što je stavljanje povećala na kompjuterske ekrane i obezbjeđenje ergonomskih stolica, da bi se povećala sveukupna produktivnost i nivo udobnosti starijih radnika; i
- Efektivnije ulaganje u obuku u starijoj dobi preispitivanjem sistema obrazovanja, obuke za starije i cjeloživotnog učenja da bi se prilagodili „starijim mozgovima“.

Konačno, fiskalni pritisak prisiljava zemlje da sve više ograničavaju potrošnju u svojim ionako prenapregnutim penzijskim sistemima, jačaju privatne penzijske fondove i individualnu dugoročnu štednju. Štednja omogućava radnicima dodatne izvore prihoda kad odu u penziju. Mjere poput automatskog uključivanja u programe štednje, mogu potaći radnike da vlastitom štednjom popunjavaju nedovoljne prihode od penzije.

Ne postoji jedinstveno rješenje za sve. Bez obzira na izabrani put, zemlje trebaju početi socijalni dijalog da se razmotri najprikladniji put u kontekstu svake zemlje za očuvanje sposobnosti penzijskog sistema da, za

današnje mlade i stare lošijeg imovnog stanja, osigura zaštitu osnovnih prihoda u starosti u svjetlu demografskih promjena.

Kontakti:

U Washington-u: Dorota Kowalska, +1 (202) 247-7129, dkowalska@worldbank.org

U Briselu: Frans Van Der Straaten, +32 (0) 2 552 0034, fvanderstraaten@worldbank.org

Za zahtjeve za prenošenje: Natalia Cieslik, +1 (202) 458-9369, ncieslik@worldbank.org

Za više informacija o izvještaju Svjetske banke „*Obrnuta piramida: Penzijski sistemi suočeni s demografskim izazovima u Evropi i centralnoj Aziji,*” molimo posjetite:

<http://www.worldbank.org/en/news/feature/2014/02/21/changing-demographics-call-for-urgent-pension-reforms-in-europe-and-central-asia>

Za više informacija o Svjetskoj banci u zemljama u tranziciji u Evropi i centralnoj Aziji, molimo posjetite:

www.worldbank.org/eca

Posjetite nas na Facebook-u: <https://www.facebook.com/WorldBankEuropeCentralAsia>

Informirajte se putem Twitter-a: <http://www.twitter.com/worldbank>

Za Vas naš YouTube kanal: <http://www.youtube.com/worldbank>

Saopštenje za medije

2014/331/ECA